

SKRYTÉ SVĚTY MLÁDEŽE HIDDEN WORLDS OF THE YOUNG

KATEŘINA LOJDOVÁ

RECENZE KNIHY

HODKINSON, Paul, DEICKE, Wolfgang. *Youth Cultures: Scenes, Subcultures and Tribes*. New York: Routledge, 2007. 265 s. ISBN 978-0-415-37612-9.

Hiphopeři, gotici, pravicoví extremisté, členové delikventních gangů, hráči online her... Co mají společného? Každá z těchto skupin představuje specifický svět hodnot a identit, které formují myšlení a chování jejich přívrženců. Tyto kulturní formy, se kterými se identifikuje značná část mládeže v celosvětovém měřítku, můžeme nazvat (i přes hlasy některých kritiků) subkulturami.

Editoři Paul Hodkinson (britský sociolog a DJ) a německý politolog Wolfgang Deicke přicházejí s publikací *Youth Cultures. Scenes, Subcultures and Tribes*, která přináší rozmanité kontexty uvažování o rozmanitých subkulturách.

Na začátku je otevřeno již zmíněné citlivé téma užívání konceptu subkultura mládeže, který se mnohdy zdá překonaný a nekorespondující se současnými podobami subkultur. Jednou z oblastí měnící význam je právě pojem mládí, který neodpovídá biologickému věku, nýbrž subjektivnímu vnímání, životnímu postoji. Mládí jako postmoderní trend extrahovaný od biologického věku identifikuje už u generace X Douglas Coupland, když píše: „Mládím platíme za majetek, a majetkem na oplátku za mládí“ (Coupland, 1999, s. 18).

Samotný pojem subkultura je úzce spjat s výzkumy realizovanými v 70. letech Birminghamským centrem pro současná kulturní studia (CCCS), které jej užívalo ve vztahu k „tradičním“ subkulturám, jako byli skinheads či punks, a také v hledání konfliktu ve specifické struktuře: poválečná britská společnost – rodičovská kultura – subkultura. Většina autorů publikace se

odkazuje na CCCS a zároveň hledá nová východiska ke zkoumání subkultur.

Záhy je diskutováno užívání alternativních pojmů z podtitulu publikace *Scenes a Tribes*, které však také narážejí na limity v uchopení zkoumané reality. Pojem *Scenes* je úzce spjat s hudbou, pojem *Tribes* zase s taneční scénou. Autor kapitoly, David Hesmondhalgh, vidí překonání těchto problémů v zapomenutém pojmu *Articulation*, který byl definován představitelem CCCS Stuartem Hallem a dále užíván k zachycení vztahu mezi hudbou a sociální strukturou. Akcentování hudební stránky je zřejmě ovlivněno odborným zájmem autora, kterým je hudební průmysl.

Přestože se mění obsah subkultur i metodologie jejich zkoumání, domnívám se, že se nemusíme tohoto termínu vzdát. Právě skrze relativně dlouhou tradici pojmu *subkultura*¹ oproti dalším navrhovaným termínům můžeme reflektovat proměny samotných subkultur a teoreticko-metodologických přístupů k nim. Tyto proměny dokazují, že subkultury nejsou „fosilie“ ze sedmdesátých let, nýbrž aktuální kulturní formy vlastní postmoderní realitě, a jako takovým by jim měl být věnován prostor na akademické půdě. Většina autorů publikace také u pojmu *subkultura* zůstává, avšak snaží se k němu hledat nové konceptualizace.

Zkoumání subkultur protíná pole řady vědních disciplín. Jako příklad uveďme vybraná témata z publikace: kulturní studia (W. Deicke: *subkulturní prvky v mainstreamové kultuře*), politologie (W. Deicke: *pravicový extremismus*), marketing (A. Brown: *zboží v subkulturách – případová studie metalových triček*), gender studies (D. Brill: *gender, status a subkulturní kapitál u gotiků*), hudební věda (P. Webb: *hiphopoví hudebníci a jejich publikum*), kulturní a sociální antropologie (B. Gidley: *interkulturalita v jižním Londýně*), lingvistika (N. Mendoza-Denton: *diskurs a literární tvorba mezi U. S. Latina gang girls*), informační technologie (S. Ferrero: *ICT a mladí lidé na Sardinii*) či virtuální realita (N. Crowe a S. Bradford: *online hry a virtuální self*).

Nezbývá než položit si otázku, jak zapadá široké téma subkultur do pedagogických věd. Odpovědi můžeme hledat v článku Rupy Huq, který popisuje, jak se subkultury promítají do veřejných politik a jak veřejné politiky ovlivňují subkultury. Její článek je inspirací pro sociálně pedagogické intervence v rámci makrosociálního paradigmatu. Autorka uvádí příklad projektu realizovaného pro mládež ze sociálně vyloučených lokalit, který není

¹ Termín *subkultura* nebyl do období druhé světové války v sociálních vědách běžný. Jeden z prvních teoretiků subkultur, Milton Gordon, přichází se svojí definicí subkultur v roce 1947 (Wolfgang, Ferracuti, 2003). Významně jej proslavil v 50. letech představitel Chicagské školy Albert Cohen, který vytvořil obecnou teorii subkultur, založenou na výzkumu delikventních gangů (Gelder, Thornton, 1997).

„jen“ volnočasovou aktivitou, ale i zdrojem odborné kvalifikace. Projekt reflektuje zájem mladých lidí ve vybrané problémové lokalitě o hip hop a připravuje je na práci v hudebním průmyslu (nahrávací studia a nahrávací technologie, živá vystoupení, vlastní tvorba). Identifikuje tak prostor subkultury „hoperů“ jako prostor pro neformální a informální učení. Zcela tak obrací pohled na tuto subkulturu z „cesty do problémů“ k „cestě, jak problémy minimalizovat“.

Opustíme-li názorný článek Rupy Huq a podíváme-li se podrobněji na další texty, najdeme také v nich pedagogicky relevantní témata (s teoretickými i praktickými konsekvencemi). Jejich společným jmenovatelem je totiž mládež. Identita mládeže je subkulturami utvářena a dále pak vstupuje jako významný prvek do výchovně vzdělávacího procesu.

Metodologickým otázkám zkoumání subkultur je věnována jedna kapitola. Rhoda Macrae se v ní zabývá rolí výzkumníka v prostředí subkultury. Právě podrobnější popis metodologie a diskuse nad vybranými kritickými body by jistě uvítali další výzkumníci v této oblasti.

I přes odkazy autorů na společné východisko (CCCS) může čtenáři v publikaci chybět jednotící linka. Každý z autorů jako by stál osamoceně se „svojí subkulturou“, která se někdy může jevit jako partikulární téma charakteristické pro určitou geografickou a kulturní oblast (např. gang Nortenas a Surenas na střední škole v Severní Karolíně). Uvědomuje si to také Ben Gidley, když v kapitole *Emerging youth interculture in South London* uvádí: „Sociální útvary, které tato kapitola popisuje, jsou specifické pouze pro část Británie, avšak podobný jev můžeme sledovat také v jiných velkých městech“ (s. 145). Hledání paralel s vlastním kulturním prostředím je v některých případech výzvou pro čtenáře.

Popisované subkultury se nám mohou jevit stejně exotické jako kultury vzdálených etnik. Autoři k nim tak často přistupují a skrze etnografické metody se nám tyto světy snaží zpřístupnit. Nejedná se však o světy vzdálené či vyhaslé, naopak jsou to živé součásti našeho prostředí. Porozumět jim také znamená porozumět světu, ve kterém žijeme. A to by bylo jistě zajímavé nejen pro pedagogy a odborníky zapojené do práce s mládeží. Předložená publikace pootevřít dveře do skrytých světů mládeže.

Literatura

- COUPLAND, D. *Generace X: vyprávění pro akcelorovanou kulturu*. Praha: Volvox Globator, 1999. 199 s. ISBN 80-7207-289-7.
- GELDER, K., THORNTON, S. *The Subcultures Reader*. London: Routledge, 1997. 599 s. ISBN 0415127270.
- WOLFGANG, M., FERRACUTI, F. *The Subculture of Violence: Towards an Integrated Theory in Criminology*. London: Routledge, 2003. 114 s. ISBN 0415264103.

O autorce

Mgr. KATEŘINA LOJDOVÁ vystudovala obor Sociální pedagogika a poradenství na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V současné době je interní studentkou doktorského studijního programu Pedagogika na stejné fakultě. Zaměřuje se na oblast subkultur a sociálně patologických jevů.

Kontakt: lojdova@phil.muni.cz

About the author

KATEŘINA LOJDOVÁ holds a diploma in Social Education and Counselling from the Faculty of Arts, Masaryk University, Brno. She currently studies in a doctoral programme in Education at the same faculty. Her professional interests include subcultures and social pathology.

Contact: lojdova@phil.muni.cz